M. TVLLII CICERONIS DE LEGE MANILIA ORATIO AD QVIRITES INCIPIT FELICITER

VANQVAM MIHI SEMPER FREQVENS
conſpectuſ ueſter multo iocundiſſimuſ: hic autem lo
cuſ ad agendum ampliſſimuſ ad dicendum ornatiſſi
mus ẽ uiſus quirites: tamen hoc aditu laudis: qui ſe
per optimo cuiq; maxime patuit, non mea me uolun
taſ ſed uite mee rationes ab ineunte etate ſuſcepte ꝓ
hibuerunt. Nam cum antea per etatem nondum huiuſ
auctoritatem loci cõtingere auderem: ſtatueremq; nihil
huc niſi perfectum ingenio elaboratum induſtria afferri oportere, om̃e meum tempuſ amico
rum temporibuſ tranſmittendum putaui. Ita neq; hic locuſ uacuuſ unq̃ hiſ qui ueſtram cau
ſam defenderẽt: & meuſ labor ĩ priuatoꝝ periculiſ caſte integreq; uerſatuſ fructum eſt am
pliſſimum conſecutuſ. Nam cũ propter dilationem comitiorum ter pretor primus cẽturiiſ
cunctiſ renũtiatuſ ſum: facile intellexi Quirites et quid de me iudicaretiſ et quid aliis pre
ſcriberetis. Nunc cum & auctoritatiſ in me tantum ſit, quantũ uos honorib; mandandũ ẽẽ
uoluiſtiſ et ad agendum facultatiſ tantum, quantũ homini uigilanti ex forenſi uſu prope
quotidiana dicendi exercitatio potuit afferre: certe et ſiquid etiam dicendo cõſequi poſſum
iiſ oſtendam potiſſimum: qui ei quoq; rei fructum ſuo iudicio tribuendum eſſe cenſuerunt.
A tq; illud in primiſ mihi letandum uideo: q̃d in hac inſolita mihi ex hoc loco ratione dicen
di cauſa taliſ oblata eſt: in qua deeſſe oratio nemini poteſt. Dicendum eſt enim de CN. Põ
peii ſingulari eximiaq; uirtute. huiuſ autem orationiſ difficiliuſ eſt exitum q̃ principium
inuenire. Ita mihi nõ tam copia q̃ moduſ in dicendo querenduſ eſt. Atq; ut inde oratio
mea proficiſcatur: unde hec omniſ cauſa ducitur. Bellum graue et periculoſum ueſtriſ uecti
galibuſ atq; ſociiſ a duob; potẽtiſſimis regib; ĩfertur Mitridate et Tigranne: quorum alter
relictuſ alter laceſſituſ occaſionem ſibi ad occupandam aſiam oblatam eſſe arbitrantur. Eq
tibuſ romaniſ honeſtiſſimiſ uiriſ afferunt ex aſia quotidie littere: quoꝝ magne res aguntᷣ
ĩ ueſtriſ uectigalib; exercendiſ occupate: qui ad me pro neceſſitudine, que mihi eſt cũ illo or
dine, cauſam reip. periculaq; reꝝ ſuarũ detulerũt: Bithinie, que nũc ueſtra prouincia eſt,
uicos exuſtos ẽẽ complures: Regnum Ariobarzonis quod finitimũ eſt ueſtris uectigalib; totũ
eſſe ĩ hoſtiũ poteſtate: Lucullum magniſ reb; geſtis ab eo bello diſcedere. Huic qui ſuccurrat
nõ ſatiſ ẽẽ paratũ ad tantũ bellũ adminiſtrandum: Unum ab omib; ſociis et ciuib; ad id bel
lum imperatorem depoſci atq; expeti: eundem hunc unum ab hoſtib; metui preterea neminem.
C auſa que ſit uidetiſ. Nũc quid agendũ ſit cõſiderate. Primũ mihi uidetur de genere belli:
deinde de magnitudine, tum de imperatore deligendo eſſe dicendũ. Genus eĩm eiuſmodi:
q̃ maxime ueſtros animos excitare atq; ĩflãmare debet. Tradita eſt. Agitur ſalus ſocioꝝ atq;

Sciaſne tũ fugiſſe Memmiũ Accuſatorem ẽẽ tuoſ de tuiſ tuoꝝq; manibuſ ereptoſ uides·
quęſtionem de ꝓximiſ tribunalib; eſſe depulſos· In foro lucere inſpectante populo ro· quę
ſtionem more maiorũ legeſ· iudiceſ reꝝ ꝑenã eſſe ſublatam. hęc omia ſciaſ ne diligentiã.
Volo etiam audire de te: quo tandem ſenatuſ conſ· legatuſ ſis· De geſtu intelligo quid reſpõ
deaſ tua lege dicis· Eſ ne igitur patrię certiſſimuſ parricida.~ Spectariſne id ut P· C· ex
rep· funditus tollerentur.~ Ne hoc quidem ſenatui relinquebaſ: quę nemo unq̃ ademit: ut
legati ex eiuſ ordiniſ auctoritate legarentur.~ Adeone tibi ſordidũ conſiliũ publicũ uiſũ
eſt.~ adeo afflictuſ ſenatuſ adeo miſera et proſtrata reſp· ut nõ nũtioſ paciſ ac belli non
curatoreſ non interpreteſ, nõ bellici conſilii auctoreſ non miniſtroſ munerıſ prouincialiſ
ſenatuſ more maiorũ deligere poſſit· Eripueraſ ſenatui prouincię decernendę poteſtatẽ·
imperatoriſ deligendi iudiciũ, erarii diſpenſationem: quę nũq̃ ſibi populuſ ro· appetiuit·
qui nũq̃ aut ſũmi conſilii gubernationem afferre conatuſ eſt· Age factũ eſt hoꝝ aliqd
ĩ aliiſ raro· Sed tamen factũ eſt: ut populuſ deligeret imperatorem· Quiſ legatoſ unq̃
audiuit ſine ſenatuſ cõſulto.~ Ante te nemo· Poſt te cõtinuo fecit idem in duobuſ ꝓdigijs
reip· clodiuſ: quo etiam maiore eſ malo mulctanduſ: ꝗ nõ ſolũ facto tuo ſed etiã exemplo
remp· uulneraſti· Neq; tantũ eſ contentuſ improbuſ eſſe, ſed ẽt alios docere uoluiſti. Atq;
illud etiam audire a te cupio: quare cũ ego legem de ambitu tulerim ex ſenatuſ conſ· tu
lerim ſalua lege helia et fuſia: tu eam legem nõ puteſ: pręſertim cũ ego legibuſ tuiſ quo
quomodo latę ſunt paream· At ſi hęc omiã contemniſ ac deſpiciſ: ꝗ ita tibi perſuaſeriſ:
ut palam dictitaſ te diiſ hominib; q; inuitiſ amore in te incredibili quodam cęſariſ oĩa
quę ueliſ conſecutuꝝ: et quid audieriſ et quiſnam tibi dixerit, Cęſarem nuper Aquileię
cũ de quibuſdam eſſet mentio facta dixiſſe. c· Alfiũ pretorem ꝑmoleſte tuliſſe: ꝗ in ho
mine ſũmã fidem ꝓbitatemq; cognoſſet: grauiterq; ẽt ſe ferre pretorem aliquem eſſe factũ:
qui a ſuiſ rationib; diſſenſiſſet· tũ quęſiſſe quędam de vatinio quemadmodũ ferret: ipſũ
reſpondiſſe Vatiniũ in tribunatu gratiſ nihil feciſſe: qui omĩa in pecunia poſuiſſet, ho
nore animo ęquo carere debere. Quod ſi ipſe qui te ſuę dignitatiſ augendę cauſa peri
culo tuo nullo ſuo delicto ferri precipitem eſt facile paſſuſ: tam̃ te omĩ honore indigniſ
ſimũ iudicat· Si te uicini: ſi te affineſ ſi tribuleſ ita oderũt: ut repulſam tuã triumphũ
ſuũ duxerint: Si nemo aſpicit quin ingemiſcat: nemo mentionẽ facit, q̄n execret,
Si uitant, fugiũt, audire de te nolunt, cũ uiderint tanq̃ auſpiciũ malũ deteſtantur:
Si cognati reſpuunt, uicini metuũt, affineſ erubeſcũt· Si romę deniq; ab ore improbo
demigrarũt: et aliiſ iam ſe lociſ collocarunt: ſi eſ odiũ publicũ populi· ſenatuſ· uniuer
ſoꝝ hominũ, quid eſt quamobrem preturam potiuſ exopteſ q̃ mortem.~ pręſertim cum
popularem te ueliſ eſſe: neq; ulla ĩ re populo grauiuſ facere poſſiſ.~ Sed ut aliquando

audiam ꝙ copioſe mihi ad interrogata reſpondeaſ· concludam interrogationem nem meam: teq; minuſ extremo de ipſa cauſa rogabo· Quero que tanta uitę uanitaſ tanta leuitaſ fuerit: ut T· Anniũ iiſdem uerbiſ laudareſ: quibuſ eũ laudare et boni uiri et boni ciueſ conſueuerũt: cũ in eũdem nuper cupidiſſime falſum teſtimoniũ dixeriſ.˜ An erit hec optio et poteſtaſ tua: ut cũ clodianaſ operaſ et facinoroſorũ hominũ manum uideriſ Milonem dicaſ gladiatoribuſ et beſtiariiſ obſediſſe remp.˜ Cum aũt ad taleſ uiroſ ueneriſ· non audeaſ ciuem ſingulari uirtute· fide· cõſtantia uituperare.˜ Sed cũ T· Annium tantopere laudeſ: et clariſſimo uiro nõnullã laudatione tua labeculam aſpergaſ· In illoꝝ enim nũo mauult T· Anniuſ eſſe: qui a te uituperantur· Veꝝ etiam quęro cũ in rep· adminiſtranda T· Annio cũ P· Sextio conſilioꝝ omniũm ſocietaſ fuerit· qui poſſis eoſ quoſ crimine coniungiſ teſtimonio diiungere.˜ Non arguo in conſtantiam rationiſ ac teſtimonii tui: nequid tibi auctoritatiſ mee diminutũ ẽẽ uideatur.,

M· TVLLII CICERONIS AD EQVITES RO· PRIDIE Q̃ IRET IN EXILIVM INCIPIT.:-

SIQVANDO INIMICORVM impetũ propulſare ac propellere cupiſtiſ: defendite nũc uniuerſi unũ: qui ne omeſ ardore flammę concidereti· mei capitiſ periculo non dubitaui prouidere· Nam quẽ uirtutiſ gloria cum ſũma gloria ad cęlum extulit· eundem inimicorũ inuidia indigniſſime oppreſſũ deprimit ad ſuppliciũ· Si liberorum conceptam dulcedinem animo incluſam continetiſ· nolite eo uelle carere: qui cariſſimam ueſtram procreationem ſuã eſſe duxit· Eſt enim liberale officiũ ſerere beneficiũ: ut metere poſſiſ fructum· fidei conducit in locũ debitũ retribuere· Illic enim animi uoluntaſ propenſa comprobatur: hic memoria collaudatur· Itaq; ſi omibuſ graue ſeruitutiſ iugũ eſſe debet in libertate educatiſ: ſit ueſtriſ animiſ acceptiſſimuſ: qui a ueſtro corpore iugũ acerbiſſimũ reppulit ſeruitutiſ. Etſi maioreſ ueſtri eoſ imperatoreſ: qui militũ uirtute hoſtiũ fregerũt furorem iocũdiſſimo fructu libertatiſ reconciliato· non ſolũ ſtatuiſ dignoſ putarũt: ſed etiam ęterna triumphi laude decorarunt: tũ uos eum conſulem qui non militũ preſenti fortitudine ſed ſua eximia animi uirtute hoſtilem ciuiũ mentem ſenatuſ auctoritate uindicauit· exiſtimate uobiſ retinendũ ĩ ciuitate. Siqua beneficia ſingulis ciuibuſ priuatimq; dantur: ea ſolent hiſ ẽẽ fructuoſa: a quibuſ ſunt profecta· Tute et merito poſſũ ego uoſ ad defenſionem meę ſalutiſ adhortari: quos conſeruaui uniuerſos· Nam neq; maiuſ eſt defendere ꝙ populũ· neq; uerius a ſingulis ꝙ omibuſ repetere officii fructũ et premiũ· Propterea qđ in uniuſ periculo ſepe contentio

M. TULLII CICERONIS ꝓ L. CORNELIO BALBO ORATIO INCIPIT :·

5 SI AUCTORITATES PATRONORUM IN IUDICIIS VALE-
RENT ab ampliſſimiſ uiriſ L. Cornelii cauſa defenſa eſt: Si uſuſ a
peritiſſimiſ: ſi ingenia ab eloquentiſſimiſ: ſi ſtudia ab amiciſſimiſ &
cum beneficiiſ cū L. cornelio tum maxima familiaritate coniunctiſ.
Que ſunt igitur mee parteſ auctoritatiſ tante: quantā uoſ in me
eſſe uoluiſtiſ:· Uſuſ mediocriſ ingenii minime uolūtati pareſ. Nā ceteriſ a quibuſ eſt de-
fenſuſ hunc debere plurimum uideo. Ego quantū ei debeam alio loco. Principio orationiſ
hoc oppono me omib; qui amici fuerint ſaluti mee & dignitati: ſi minuſ ad ferendā graꝫ
ſatiſfacere potuerim ad predicandā & habendā certe ſatiſ eſſe factuꝝ. Que fuit heſter-
no die CN. Pompeii grauitaſ in dicendo Iud. que facultaſ que copia nō opinione ta-
cita ueſtroꝝ animoꝝ: ſed perſpicua admiratione declarari uidebantᷣ. Nihil eīm unq̄
audiui: q̄ mihi de iure ſubtiliuſ dici uideretur nihil de memoria de more de exempliſ
acutiuſ nihil peritiuſ de federib; nihil de illuſtriore auctoritate de belliſ nihil de rep.
grauiuſ nihil de ipſo modeſtiuſ nihil de cauſa & crimine ornatiuſ: ut mihi iam ueꝝ
uideatur illud eſſe: q̄d nō nulli litterati ac ſtudiis doctrinisq̄ dediti: quaſi quiddam incre-
dibile dicere putabantur. ei q̄ omēſ aīo uirtuteſ penituſ comprehendiſſent: omīa que face-
uellet facillime tractaret. Que n. in L. Craſſo potuit homine nato ad dicendi ſingularē
quandam facultatem: ſi hanc cauſam ageret maior eſſe ubertaſ uarietaſ copia: q̄ fuit
in eo q̄ tantū impertire huic ſtudio temporiſ quantū ipſe a pueritia uſq̄ ad hanc etatem
a continuiſ belliſ uictoriiſ conquieuit: quo mihi difficilior eſt hic extremuſ perorandi
locuſ. Eteīm ei ſuccedo orationi: que nō preteruecta ſit aureſ ueſtraſ: ſed in animiſ omiūꝫ
penituſ inſederit: ut pluſ uoluptatiſ ex recordatione illiuſ orationiſ: q̄ nō modo ex mea
ſed ex cuiuſq̄ oratione capere poſſitiſ. Sed moſ eſt gerenduſ nō modo cornelio cuiuſ ego
uoluntati in euiſ periculo nullo modo deeſſe poſſū: ſed etiam CN. Pompeio qui ſui facti
ſui iudicii ſui beneficii uoluit me ēē ut apud eoſdem uoſ Iud. nuꝑ in alia cauſa fuerim
& predicatorem & auctorem. Ac mihi quidem hoc dignum rei uidetur, hoc deberi huiuſ
excellentiſ uiri preſtantiſſime glorie. hoc propriū eſſe ueſtri officii hoc ſatiſ eſſe cauſe
ut q̄ feciſſe CN. Pompeiū cōſtet id omēs et licuiſſe concedant. Nam uerius nihil eſt:
q̄ hoc q̄ heſterno dixit ipſe: ita L. Corneliū de fortuniſ omib; dimicare: ut nulluſ in de-
licti crimen uocaretᷣ. Non. n. furatuſ ēē ciuitatē nō genuſ ſuū ementituſ nō aliquo im-
pudenti mendacio delituiſſe nō irrepſiſſe in cenſū dicitur. Unū obicitᷣ natū eſſe Gadi-
buſ: q̄d negat nemo. Ceteꝝ accuſator fatetur hunc ī hiſpania duriſſimo bello cū Q. Me-
tello cū C. Memmio & in claſſe et in exercitu fuiſſe: & ut pompeiuſ in hiſpaniam uene-
rit Memmiumq̄ habere queſtorē ceperit: nūq̄ a Memio diſceſſiſſe. carthaginem illē
poſſum acerrimiſ illiſ preliiſ & maximiſ Sucronenſi & durenſi interfuiſſe. Cum Pompeio

ad extremũ belli tempus fuisse. hec sunt prelia cornelii. talis in remp. nostram dolor labor. assiduitas dimicatio uirtus digna sũmo imperatore spes pro periculis premiorum. Premia quidẽ ipsa nõ sunt in eius facto q adeptus est, sed in eius q dedit. Donatꝰ igitur est ob eas causas a CN. Pompeio ciuitate. Id accusator nõ negat, sed reprehẽdit: ut in cornelio causa ipsius ꝓbetur poena querat̃ in Pompeio causa ledatur. Pena sit nulla: si tamen famę. si innocentissimi hoĩs fortunas prestantissimi imperatoris factũ condemnari uolunt. Ergo in iudiciũ caput cornelii, factum Pompeii uocatur. hunc .n. ĩ ea ciuitate ĩ qua sit natus honestissimo loco natũ esse concedis: et ab ineũte ętate relictis rebus suis omnibꝫ ĩ nostris bellis nostris cũ imperatoribus esse uersatũ, nullius laboris nullius obsessionis nullius prelii expertem fuisse. hec sunt omĩa cũ plena laudis tum ꝓpria cornelii: nec ĩ his rebus crimen est ullũ. Ubi igitur est crimen? Qđ eũ Pompeius ciuitate donauit. huiuscemodi tam̃? Minime: nisi honos ignominia putanda est. Cuius igitur re uersa? Nullius. Actiones accusatoris eius unius q donauit: q, si adductus gratia minus idoneũ hominem premio affecisset: q etiã si uirorum bonũ, sed nõ ita meritũ: si deniq aliqd qđ nõ contra ac liceret factũ diceretur sed contra atq oporteret: tamen esset omĩs eius reprehensio a uobis iudices repudianda. Nũc uero quid ait accusator fecisse Pompeiũ? Qđ ei facere nõ licuerit: qđ grauius est: q si id factũ ab eo diceret: qđ nõ oportuisset. Est enim aliquid qđ nõ oportet etiã si licet. Quicquid uõ nõ licet certe nõ oportet. hic cunctari sic agere iudices nõ est fas dubitari: quin CN. Pompeiũ fecisse cõstitit: id nõ solũ decuisse sed & debuisse fateamur. Quid abest huic homini? Qđ si adesset iure hoc & tribui & concedi putaremus? Usus ne rerum: q pueritię tempus extremũ, principiũ habuit bellorum atq imperiorum maximorum: cuius pleriq ęquales minus sepe castra uiderũt: q hic triũphauit: q tot habet triumphos: quot orę sunt partesq terrarum: tot uictorias bellicas: quot sunt in rerum nãa genera bellorum? An ingenium? Quin etiã ipse casus euentusq rerum nõ duces sed comites eius cõsiliorum fuerint: in quo una ita sũma fortuna cũ sũma uirtute certauit: ut omnĩo iudicio plusq decet tribueretur. An pudor, an integritas, an religio in eo, an diligentia unq requisita est? quem prouincię nostrę, quem liberi populi, quem reges, quẽ alterę gentes castiorem moderatiorem sanctiorem nõ modo uiderũt, sed aut sperando unq aut optando cogitauerũt? Quid dicam de auctoritate: quę tanta ẽ: quanta in his tantis uirtutibꝫ ac laudibus esse debet? Cui S. P. Q. R. amplissimę dignitatis premia dedit: non postulanti imperia uerũ ẽt recusanti? huius de facto ita queri ut agatur. Licuerit ne id facere, qđ fecit an uõ nõ dicam nõ licuerit: sed ne fas fuerit. Contra fedus .n. idest contra p. r. religionem & fidem fecisse dr̃. Non turpe reip. nõ ne uobis? Audii hoc de parente meo puer: cũ Q. Metellus. L. F. causam de pecuniis repetundis diceret ille cui patrię salus dulcior q cõspectus fuit: q de ciuitate decere q de sententia maluit. hoc igitur causam dicente: cum ipsius causę circũferrentur, inspiciedi